

Nr 19.

Ankom till Riksdagens kansli den 24 maj 1911 kl. 3 e. m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19,
i frågan om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ut-
lånanande af postsparbankens medel för beredande af till-
fälle åt mindre bemedlade personer att skaffa sig jordbruk
eller bostäder.*

I en inom Andra kammaren väckt och till behandling af dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion (nr 248) ha herrar Lindhagen och Linders hemställt,

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att

1:o) de af postsparbanken och sparbanker förvaltade samt af öfriga banker på sparkasseräkningar indragna medel må i vidsträcktaste omfattning utlånas för att bereda mindre bemedlade personer tillfälle att skaffa sig jordbruk eller bostäder;

2:o) skapa utvägar att erhålla lån mot säkerhet af inteckning i tomträtt.

I sitt den 10 sistlidne mars afgifna utlåtande nr 6 hemställde nämnda utskott, att Andra kammaren ville, i anledning af herrar Lindhagens och Linders förevarande motion, för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t

dels taga i öfvervägande, huruvida, i hvad mån och under hvilka villkor de af postsparbanken förvaltade medel kunna utlånas för att bereda mindre bemedlade personer tillfälle att skaffa sig jordbruk eller bostäder, samt för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i förordningen om postsparbank, som kan finnas för ändamålet erforderligt;

dels ock taga i öfvervägande, huruvida, i hvad mån och under hvilka villkor inteckning i tomträtt må såsom säkerhet för lån kunna uti lagar

Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 1 Band. 1 Ser. 19 Häft. (Nr 19.)

och författningar likställas med vanlig fastighetsinteckning, samt därefter för Riksdagen, i den mån afgörandet kräver dess medverkan, framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Vid ärendets behandling i kammaren den 18 mars upplystes, att Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till utgiftsstat och viss ändring i gällande förordning angående postsparbanken inom närmaste tiden vore att förvänta. Med anledning däraf beslöt kammaren att till utskottet återremittera utskottets yttrande och hemställan i hvad anginge postsparbanken, men biföll hvad utskottet i öfrigt hade hemställt.

Andra kammarens utskott yttrar i det till densamma återremitterade ärendet följande:

»Utskottet har i sitt ofvannämnda utlåtande nr 6 till en del grundat sin hemställan på löneregeringskommitténs i utlåtandet utförligt refererade förslag, att riksbanken skulle mottaga postsparbankens medel med skyldighet dels att å dem erlægga viss föränderlig ränta, dels ock mot enahanda räntegodtgörelse tillhandahålla banken penningar i mån af behof. Detta förslag har emellertid ej följts i Kungl. Maj:ts förenämnda proposition, som under nr 150 den 24 mars öfverlämnades till Riksdagen, utan har Kungl. Maj:t i öfverensstämmelse med banko- och riksgäldsfullmäktiges samt postsparbanksstyrelsens förslag funnit det mera lämpligt, att postsparbanken i stället måtte vid behof få anlita riksgäldskontorets kredit och på grund däraf hemställt, det Riksdagen måtte medgifva, att postsparbanken må äga att vid behof af medel för bedrivande af sin rörelse få i riksgäldskontoret tillgodonjuta kredit till belopp af högst 5,000,000 kronor mot godtgörelse, motsvarande den effektiva ränta jämte lånekostnader, som riksgäldskontoret enligt sina beräkningar har att själf utgifva å sålunda försträckta medel, äfvensom på de villkor i öfrigt, som genom öfverenskommelse mellan fullmäktige i riksgäldskontoret och styrelsen för postsparbanken varda fastställda.

I sitt den 1 dennes afgifna utlåtande nr 2 har sammansatta stats- och bankutskottet utan meningsskiljaktighet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del. Äfven om Riksdagen ännu icke hunnit behandla ärendet, får man antaga såsom alldeles visst, att sammansatta utskottets hemställan kommer att bifallas. Hvad särskildt angår postsparbankens behof af rörelsekapital, är det gifvetvis af mindre vikt, antingen riksbanken eller riksgäldskontoret försträcker penningar, blott svårigheten för banken att i brydsamma tider anskaffa nödiga medel blir undanröjd. Så sker genom ofvannämnda anordning. Det vill därför synas utskottet, som om denna anordning skulle göra det betydligt lättare för postsparbanken, än

hvad förut varit fallet, att utlåna någon del af sina förvaltade medel för sådant ändamål, hvarom i förevarande motion sättes i fråga.

Att postsparbanken efter uppförandet på ordinarie stat erhåller en mera betryggad och själfständig ställning samt större möjlighet till initiativtagande och anpassning efter förefintliga behof, torde också, enligt utskottets mening, böra tagas i betraktande vid frågans bedömande.

I sitt utlåtande den 4 oktober 1910 rörande lönereglering m. m. för postsparbanken har dess styrelse framhållit, att den placering af postsparbankens och riksförsäkringsanstaltens öfverskottsmedel, som ägt rum i form af direkta lån till kommuner, hade särskildt varit af fördel ej blott för den lånesökande kommunen, för hvilken postsparbanken framstått såsom en kommunal låneanstalt med under vissa tider rätt afsevärda resurser, utan äfven för banken själf, som därigenom fått röna välvilja och intresse från allmänhetens sida. (Se sid. 102 i Kungl. Maj:ts proposition nr 150.)

I sammanhang därmed erinrar postsparbanksstyrelsen tillika om, hurusom vid åtskilliga riksdagar förelegat frågor om postsparbanksmedlens placering i egnahemslån, samt att postsparbanksstyrelsen uti afgifna yttranden i ämnet framhållit det befogade däri att den kundkrets, af hvilken banken anlätades för placering af besparingar, ock finge begagna sig af banken i dess egenskap af utlåningsanstalt.

Enligt utskottets åsikt skulle ett dylikt utlämnande af egnahemslån säkerligen i hög grad öka den välvilja och det intresse från allmänhetens sida, hvaraf postsparbanken för sin utveckling och för fyllande af sin uppgift måste anses vara i behof.

På grund af hvad sålunda förekommit, sedan utskottet den 10 mars aflämnade sitt meromnämnda utlåtande nr 6, anser sig utskottet ha erhållit ännu mera stöd för sin däri gjorda hemställan. Utskottet får alltså, under hänvisning till sin mera utförliga motivering i sitt utlåtande nr 6 och på grund af det nu anförda, hemställa, att Andra kammaren ville, i anledning af här omhandlade del af herrar Lindhagens och Linders motion nr 248, för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tackes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida, i hvad mån och under hvilka villkor de af postsparbanken förvaltade medel kunna utlånas för att bereda mindre bemedlade personer tillfälle att skaffa sig jordbruk eller bostäder, samt för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i förordningen om postsparbank, som kan befinnas för ändamålet erforderligt.»

Andra kammaren har bifallit sitt utskotts hemställan, hvarefter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som öfverlämnat detsamma till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har af ordföranden i postsparbankens styrelse erhållit följande denna dag daterade P. M. rörande nu förevarande fråga:

»Såsom af Andra kammarens femte tillfälliga utskott erinrats uti dess den 10 sistlidne mars afgifna utlåtande öfver ofvannämnda motion, har frågan om vidtagande af åtgärder ledande därhän, att de af postsparbanken förvaltade medlen må kunna tillgodokomma sträfvandena att bereda mindre bemedlade personer tillfälle att skaffa sig jordbruk eller bostäder, redan förut vid tvenne föregående tillfällen varit föremål för handläggning af postsparbanksstyrelsen.

Sålunda anförde styrelsen uti sitt den 27 mars 1908 afgifna yttrande till ordföranden i sammansatta stats- och bankoutskottet rörande en vid samma års riksdag väckt motion i ämnet, bland annat, att, om än en lånerörelse, hvarom här vore fråga, skulle åstadkomma en växelverkan mellan postsparbanken och dess deponenter och göra dessa intresserade för bankens utveckling, samt styrelsen sålunda i princip ej hade något att erinra däremot, utan tvärtom ansåge flere skäl tala för att de af styrelsen förvaltade medlen under vissa villkor och bestämmelser blefve använda för befrämjande af egnahemslånerörelsen, styrelsen dock på grund af då rådande förhållanden på penningemarknaden, hvilka föranledde att uttagningarna från banken i afsevärd mån öfverstege insättningarna, ansåge, att någon användning af de af postsparbanksstyrelsen förvaltade medlen, på sätt ifrågasatts, ej kunde för det dåvarande och under den närmaste framtiden ifrågakomma.

Sedermera har en förbättring uti nu förevarande hänseende visserligen ägt rum, i det att antalet nya delägare i postsparbanken samt insättningsposterna i väsentlig grad ökats, men skillnaden mellan insättnings- och uttagningsbeloppen inskränkte sig för år 1910 till kronor 850,705:96, och under de fyra första månaderna af detta år kan nämnda skillnadsbelopp beräknas utgöra allenast omkring 250,000 kronor.

Visserligen har genom Riksdagens nyligen fattade beslut i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af postsparbanken m. m., medgifvits rätt för postsparbanken att vid behof för banken af nödiga rörelsemedel af riksgäldskontoret undfå försträckning intill 5,000,000 kronor. Men om än denna anordning i någon mån gör det lättare för postsparbanken, än hvad förut varit fallet, att utlåna någon del af bankens medel för det i motionen angifna syfte, så torde emellertid med hänsyn därtill, att å den lånerörelse, hvarom här är fråga, ej torde kunna påräknas så hög ränta som tillgodokommer postsparbanken på de öfverskottsmedel, som för närvarande förekomma till placering (utlåningsräntan å statens egnahemslån

är 3,6 % eller densamma som postsparbankens inlåningsränta), försiktigheten beträffande bankens ekonomi kräfvä, att den föreslagna utlåningen hålles inom måttliga gränser och sålunda inskränkes till det belopp, som uti en af 1904 års Riksdag behandlad motion i samma ämne för ändamålet föreslagits, eller 5 % af bankens fonder.

Postsparbankens medel — däruti inberäknadt löpande förskott från postverket — voro vid utgången af april 1911 placerade dels i obligationer till bokfördt belopp af kr. 34,980,534: 05, dels i lån till kommuner till belopp af kr. 10,259,726: 89 samt i fastighetsinteckningar till belopp af kr. 1,245,000, hvarjämte i banker inestodo kr. 570,539: 22, eller tillhopa kr. 47,055,800: 11.

Det belopp, som skulle kunna disponeras för det i motionen angifna ändamål, utgör sålunda, med beräkning af ofvan åberopade procenttal, något mera än 2,350,000 kr. Men någon realisation af bankens nu innehafda värdepapper torde väl ej böra förberedande af tillgång för nu afsedda lånerörelse ifrågakomma, utan lärers väl för detta ändamål böra användas influtna räntor på bankens fonder samt det öfverskott å rörelsen, som är att påräkna.

Såsom ofvan meddelats, är detta öfverskott emellertid ännu af ringa omfattning.

Om äfven någon olägenhet ej skulle vållas genom användande af en mindre del af postsparbankens öfverskottsmedel för en lånerörelse af den art, hvarom nu är fråga, samt någon förlust därå ej torde vara att befara, därest densamma hölles inom måttliga gränser och omgärdades med vissa försiktighetsmått, torde dock, åtminstone för närvarande och så länge på grund af rådande ränteförhållanden det å postsparbankens rörelse uppkomna öfverskott ej är af betydligare omfattning, något afsevärdt stöd ej vara att för egnahemsrörelsen vinnas genom utlåning af postsparbankens öfverskottsmedel.»

Under åberopande af hvad i ofvan intagna P. M. anförts, hemställer utskottet,

att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 24 maj 1911.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.